

SIPRI YEARBOOK 2004

**ARMAMENTS,
DISARMAMENT AND
INTERNATIONAL
SECURITY**

Sammanfattning på svenska

Stockholms internationella fredsforskningsinstitut, SIPRI, är ett oberoende forskningsinstitut där man studerar frågor om fred och konflikter med tonvikt på nedrustning och rustningsbegränsning. SIPRI grundades 1966 för att markera 150 år av obruten fred i Sverige.

Institutet finansieras huvudsakligen genom anslag från den svenska regeringen, beviljade av riksdagen. Personalen, styrelsen och den rådgivande kommittén har internationell sammansättning.

SIPRI:s forskning syftar till

- att öka öppenheten i frågor som rör säkerhet och rustningsbegränsning
- att bidra till att förhindra och lösa konflikter
- att sprida information till en bred publik.

SIPRI:s forskningsresultat publiceras i böcker och på Internet:
<http://www.sipri.org>.

Detta häfte ger en kort sammanfattning av fakta och data i

SIPRI Yearbook 2004
Armaments, Disarmament and
International Security (859 sidor).

Årsboken kan köpas i bokhandeln eller beställas från
Oxford University Press, Storbritannien.

SIPRI Yearbook har givits ut sedan 1969. I årsboken presenterar SIPRI:s egna forskare och andra experter objektiva data och analyser rörande alla viktigare aspekter på rustningsbegränsning, fred och säkerhet. I *SIPRI Yearbook 2004* är det genomgående temat krisen i Irak och dess inverkan på olika dimensioner av internationell säkerhet, men i boken belyses även nya trender inom säkerhetspolitiken i olika geografiska områden. Årsboken skrivs på engelska – liksom SIPRI:s övriga publikationer – men ges även ut på arabiska, kinesiska, ryska och ukrainska. Detta häfte, samt versioner på engelska, franska, tyska och spanska, finns tillgängligt på Internet:
<http://editors.sipri.org/recpubs.html>.

SIPRI Yearbook kan beställas på Internet från
Oxford University Press genom SIPRI:
<http://www.sipri.org/pubs/bookorder.html>.
För information om nyutkomna SIPRI-böcker:
<http://editors.sipri.org/recpubs.html>.

Översättning till svenska: Ragnhild Ferm Hellgren

Innehåll

Euro-atlantiska organisationer och relationer

Större väpnade konflikter

Kriget i Irak: de bestående motsättningarna och utmaningarna

Multinationella fredsuppdrag

Rättsskipning efter krig: internationella domstolar

Kinas nya säkerhetspolitik och dess inverkan på den asiatiska
Stilla havsregionen

Afrikanska unionen: nationella försvarsreformer

Säkerhetssektorns omdaning i västra Balkan

Militärutgifter

Militärutgifter i Mellanöstern efter kriget i Irak

Vapenproduktion

Vapenindustrierna i Ryssland, Ukraina och Vitryssland

Internationella vapenöverföringar

Försvar mot ballistiska missiler

Leverantörer av teknologi för ballistiska missiler

Vetenskaps- och teknologibaserade militära innovationer: USA
och Europa

Trender i rustningsbegränsning och icke-spridning

Kärnvapenbegränsning och icke-spridning

Biologiska vapen: potentiella indikatorer på offensiv verksamhet

Kemiska och biologiska vapen: utveckling och begränsning

SARS-epidemin: infektionssjukdomar och biologiska vapen

Begränsning av konventionella vapen

Exportkontroll och destruktionsprogram

Uppsägning av nedrustningsfördrag

Nedrustningsfördrag

Förkortningar

Euro-atlantiska organisationer och relationer

- Oenigheten mellan Europa och USA och inom Europa under Irak-kriget har följts av en gemensam strävan att återupprätta euro-atlantiskt och europeiskt samförstånd. Detta har betytt att både NATO och EU anpassats till nya globala uppgifter. Den stora utvidgningen av de två institutionerna och NATO:s inriktning på operationer utanför dess traditionella verksamhetsområde, i stället för enbart territoriellt försvar, fortsatte i stort sett enligt tidsplanen.

- Det visade sig omöjligt att som planerat anta EU:s nya konstitution i december 2003. De operationella och begreppsmässiga grunderna för Europeisk säkerhets- och försvarspolitik (ESFP) stärktes dock genom att flera framsteg gjordes, till exempel att EU:s första säkerhetsstrategi antogs.

- Händelseutvecklingen under 2003 visade att inget genombrott är att vänta på säkerhetsområdet inom Organisationen för Säkerhet och Samarbete i Europa (OSSE).

- Balkanstaterna klarade på olika sätt och med olika resultat att upprätta demokrati och stabilisera sina ekonomier.

- Ryssland drev på en mer uttrycklig "kontrollerad demokrati" inom inrikespolitiken och sökte samtidigt återupprätta inflytandet över grannstaterna, trots att man därmed riskerade att försämra relationerna med länderna i väst.

Större väpnade konflikter

- Under 2003 pågick 19 större väpnade konflikter i 18 olika områden. Antalet konflikter och konfliktområden var något lägre än under 2002, då det pågick 20 större konflikter i 19 områden. Fyra av konflikterna under 2003 ägde rum i Afrika och åtta i Asien.

- Under de 14 år som gått efter kalla kriget har 59 större väpnade konflikter registrerats i 48 olika områden. Antalet större väpnade konflikter under 2003 var det lägsta under hela perioden med undantag för 1997, då 18 konflikter pågick.

- Två av konflikterna under 2003 var mellanstatliga, den mellan Irak och den multinationella koalitionen och den mellan Indien och Pakistan.

- De flesta av dagens väpnade konflikter är inbördeskrig, vilka ofta tenderar att bli långvariga, som den fortsatta konflikten i Colombia och den mellan Israel och Palestinierna.

- Att konflikter snabbt och plötsligt kan trappas upp illustreras av vad som hänt i Burundi, Elfenbenskusten, Indonesien, Liberia och Sudan (Darfur). Den internationella fokuseringen på terroristhotet påverkar i dag strategierna, intensiteten och förloppet i inomstatliga konflikter, som till exempel de i Indonesien och på Filippinerna.

- Aktörer utifrån kan inte åstadkomma en snabb fred, vilket blev uppenbart i Afghanistan, Elfenbenskusten, Irak och Sri Lanka. Händelser under 2003 visar på att inomstatliga konflikter kan avslutas endast om engagemanget utifrån är uthålligt och övergripande. Medling och stöd är nödvändigt för att de stridande parterna ska kunna förhandla fram en fredsöverenskommelse. Fredsfördragen i Liberia och Sudan är exempel på detta.

Konfliktområden 2003

Afrika

Algeriet
Burundi
Liberia*
Sudan

Amerika

Colombia
Peru
USA

Europa

Ryssland

Asien

Indien* (Kashmir)
Indien–Pakistan*
Indonesien*
Myanmar (Burma)
Nepal*
Filippinerna (2 konflikter)
Sri Lanka

Mellanöstern

Irak*
Israel
Turkiet

* Konflikter där antalet döda under 2003 uppgick till 1000 eller mer.

Konflikten i USA avser den mellan al-Qaeda-nätverket och USA och dess koalitionspartners. Nya konflikter som registrerades för 2003 var de i Irak, Liberia och Sudan (Darfur).

Kriget i Irak: de bestående motsättningarna och utmaningarna

- Operation *Iraqi Freedom* inleddes den 20 mars 2003. Den 9 april tog de amerikanska trupperna kontrollen över centrala Bagdad, och den irakiska regeringen föll. Större stridsoperationer upphörde formellt den 1 maj 2003, men ännu i maj 2004 var koalitionen ockupationsstyre, den så kallade koalitionsmyndigheten, *Coalition Provisional Authority*, kvar i Irak.

- Kriget i Irak kommer förmodligen att framstå som en av de mest kontroversiella konflikterna i modern tid. Kriget fick inte uttalat godkännande i FN:s säkerhetsråd, och hur stort hot som Iraks påstådda kärnvapen och biologiska och kemiska vapen verkligen utgjorde har varit föremål för debatt.

- Operationen innebar att Saddam Husseins regim störtades, men några bevis för att massförstörelsevapen fanns i Irak kunde inte uppvisas. De allvarliga säkerhetsproblemen kvarstod även sedan själva kriget avslutats.

- Nordkorea, Iran och Syrien ansågs av många vara de mest troliga målen för USA:s vilja att framtvinga andra regimskiften. Svårigheterna med att stabilisera efterkrigssituationen i Irak och de långsiktiga kostnaderna för kriget talar dock emot att Irak skulle bli ett prejudikat för amerikanska aktioner på andra håll i världen.

- Kriget i Irak kan ha förvärrat problemet med internationell terrorism genom att det skapat en ny front i Irak, och genom att arabisk och islamistisk aggression har underblåsts. Å andra sidan, genom att en ny debatt om Mellanösterns politiska framtid kommit igång har det kanske blivit möjligt att angripa de underliggande orsakerna till den radikala islamistiska terrorismen.

Multinationella fredsuppdrag

- Under 2003 inleddes 14 multinationella fredsuppdrag – det högsta antalet nya uppdrag under ett enda år sedan slutet av kalla kriget.

- Under 2003 pågick 52 multinationella fredsuppdrag, fyra fler än under 2002. Uppdragen utfördes eller leddes av:

FN (14 fredsbevarande operationer, 4 politiska och fredsskapande uppdrag samt 1 multinationell operation på uppdrag av *FN* men utförd av en koalition av stater)

OSSE (10)

NATO (4)

EU (5)

Ryssland och OSS (3)

AU (1)

ECOWAS (2)

CEMAC (1)

Övriga organisationer eller tillfälliga koalitioner (7).

- *FN*:s roll som fredsskapare illustrerades av att två av de tre nya *FN*-uppdragen (de i Elfenbenskusten och Irak) var fredsskapande.

- Att 11 fredsuppdrag initierades av regionala aktörer visar på ökande intresse hos regionala organisationer och koalitioner. Engagemanget kan se olika ut och kan också innefatta operationer utanför det egna området, till exempel *EU*:s uppdrag i Demokratiska Republiken Kongo och *NATO*:s i Afghanistan.

- Totalt 41 188 soldater, 4642 civilpolis och 3580 civil personal deltog i de 18 *FN*-operationerna. Kostnaden för *FN*-uppdragen uppgick till 2.3 miljarder dollar. Regionala organisationer och tillfälliga koalitioner utförde 34 uppdrag, med 211 294 soldater, 1008 civilpolis och 1074 civil personal. Den totala kostnaden var under 2003 minst 58.1 miljarder dollar.

Rättsskipning efter krig: internationella domstolar

- Under 2003 blev den Internationella brottmålsdomstolen, *International Criminal Court (ICC)*, operativ. Domstolens första uppgift blir att granska förhållandena i Uganda och i Ituri-regionen i Demokratiska Republiken Kongo. USA höll fast vid sitt motstånd mot domstolen.

- "Hybriddomstolar", det vill säga domstolar som är delvis internationella delvis nationella, konstituerades, till exempel den speciella domstolen för Sierra Leone och den särskilda tribunalen för Kambodja.

- I den Internationella krigstribunalen för det forna Jugoslavien (*ICTY*) och den Internationella krigstribunalen för Rwanda (*ICTR*) påbörjades det avslutande arbetet. År 2010 ska tribunalernas samtliga aktiviteter ha upphört.

- Den särskilda tribunalen för Irak är en nationell domstol med litet internationellt deltagande. Det internationella inslaget kommer att vara begränsat till bland annat rådgivare, observatörer och särskilt tillsatta domare. Rådgivarna har liten auktoritet, och det är oklart till vem de ska rapportera, om det uppdragas att tribunalen inte följer internationella regler.

- Världssamfundet har satsat mer än en miljard dollar på internationella domstolar. I och med att så många domstolar etablerats har frågan om deras ekonomiska stabilitet kommit att bli viktig.

- Utvecklingen under 2003 visar att rättsskipning som en del i fredsskapande efter ett krigsslut har blivit internationellt normgivande. En kombination av juridiska institutioner på global, internationell, nationell och gräsrotsnivå, i stället för rättsskipning vid en enda instans, är nödvändigt för att effektivt minska antalet brott som inte blir föremål för domstolsprövning.

Kinas nya säkerhetspolitik och dess inverkan på den asiatiska Stilla havsregionen

- Kina har blivit alltmer aktivt i multilaterala säkerhetssträvanden och tar initiativet till att skapa och upprätthålla nya regionala säkerhetsmekanismer. Detta innebär en dynamisk omläggning av Kinas övergripande utrikespolitik och har resulterat i att landet blivit allt mer politiskt inflytelserikt i den asiatiska Stilla havsregionen.

- Medlemskapet i *ASEAN Regional Forum (ARF)* har inneburit ökad stabilitet och förbättrade relationer med grannländerna. Det kan också leda till att frågan om förhindrande av konflikter kan komma att tas upp.

- Inom *Shanghai Cooperation Organization (SCO)* har Kina gjort framsteg i fråga om militära förtroendeskapande åtgärder, och minst två multinationella militärövningar har genomförts.

- Kina deltar regelbundet i FN:s militära fredsbevarande operationer och har nyligen medverkat i ett polisuppdrag i Timor-Leste.

- Ett annat viktigt moment i Kinas utveckling är hur man ska förena multilateralt tänkande med den kinesiska regimens hårdnackade motstånd mot inblandning av tredje part i det som man anser vara interna angelägenheter. Med det avses framför allt frågan om Taiwans status.

- Andra möjliga hinder för Kinas fortsatta framsteg inom multinationell säkerhetspolitik är spänningarna i de kinesisk-japanska relationerna samt den grundläggande bristen på strategisk samstämmighet mellan USA och Kina.

Afrikanska unionen: nationella försvarsreformer

- Omvandlingen av afrikanskt försvar och afrikansk säkerhet var under 2003 en haltande process. Afrikanska unionens (AU:s) freds- och säkerhetsråd inrättades, och det Nya partnerskapet för Afrikas utveckling (*NEPAD*) fick sina institutioner. Utvecklingen av den Gemensamma afrikanska försvars- och säkerhetspolitiken och den Afrikanska insatsstyrkan inleddes.

- Inom AU, ECOWAS, i Mellanstatliga byrån för utveckling (*IGAD*) och Södra Afrikas gemenskap för utveckling (*SADC*) pågår nu en omläggning mot större kapacitet för afrikanskt fredsbevarande och interventionsförmåga. Nya freds- och säkerhetsstrategier utvecklas för att dessa organisationer ska få en större roll i lösandet av konflikter i Afrika.

- I Ghana, Moçambique, Rwanda, Senegal, Sierra Leone, Sydafrika och Uganda gjordes under 2003 granskningar av säkerhetssektorn, och vitböcker och initiativ till omstrukturering av försvaret presenterades.

- Konflikterna i Algeriet, Burundi, Liberia och Sudan visade att vägen till slutlig fred och säkerhet i Afrika kommer att bli en lång process.

- Det viktigaste när en afrikansk försvarsreform ska genomföras är att bygga upp kapacitet på det nationella planet, att hantera konkurrensen mellan afrikanska "supermakter" om en dominerande ställning i organisationerna samt att undvika risken för att ländernas civila och militära resurser överansträngs.

Säkerhetssektorns omdaning i västra Balkan

- Kvardröjande effekter av konflikterna, den etniska rensningen och övergången från statssocialism är stötestenar när säkerhetssektorn i västra Balkan ska omvandlas. Svaga statsbildningar, sönderbrutna samhällen samt organiserad brottslighet och korruption är genomgående problem.

- I Albanien motverkas reformer inom militär och polis av såväl korruption som grundläggande brister vad gäller demokrati, till exempel att media ännu inte givits en oberoende ställning. Det har gått långsamt att reformera centrala och lokala institutioner samt att bekämpa organiserad brottslighet och korruption.

- I Bosnien och Hercegovina har huvuduppgiften varit att åter skapa åtminstone ett minimum av auktoritet och säkerhetsordning i de svaga centrala myndigheterna.

- Kroatien kandiderar till NATO-medlemskap och anpassar sina försvarsreformer därefter.

- Makedonien (FYROM) genomför en liknande förändring, men där har man svårigheter med att skapa interna säkerhetsstyrkor som representerar och respekteras av den albanska minoriteten.

- Trots en sen start med verkliga försvarsreformer ansöker nu Serbien och Montenegro om medlemskap i NATO:s Partnerskap för fred. Osäkerheten om vilken status Kosovo slutligen ska få har ökat instabiliteten i provinsen och i regionen. Kosovo är ett FN-protectorat sedan 1999.

- Det internationella samfundet driver på reformer genom att kontrollera vissa säkerhetsfunktioner och genom att tillämpa rättsskipning efter de väpnade konflikternas slut. Detta kan dock innebära att länderna upplever att de själva inte har kontroll över omvandlingen av den nationella säkerhetsapparaten.

Militärutgifter

- Världens militärutgifter under 2003 uppgick till 956 miljarder dollar (7700 miljarder kronor), vilket är en ökning med omkring 11% i reala termer. Den kraftiga höjningen beror främst på USA:s stora tilläggsbudget för finansiering av kriget i Irak.

- USA står för nästan hälften av världens militärutgifter. Efter en period av gradvisa nedskärningar 1987–98 och begränsade ökningar under 1998–2001 ledde en serie tilläggsanslag för kriget i Afghanistan och Irak till massiva ökningar under åren 2002 och 2003.

- USA:s militärutgifter kommer troligen att fortsätta att öka de närmaste åren, men sannolikt något långsammare. Det är tveksamt om det på längre sikt är ekonomiskt och politiskt möjligt att upprätthålla den nuvarande nivån.

- De fyra länder som näst efter USA har de högsta militärutgifterna (Frankrike, Kina, Japan och Storbritannien) står vardera för 4–5% av världens militärutgifter.

- Trettiofå höginkomststater står för 75% av världens militärutgifter. Deras sammanlagda utgifter för militära ändamål är 10 gånger högre än deras utgifter för internationellt utvecklings-samarbete.

Militärutgifter i Mellanöstern efter kriget i Irak

- Militärutgifterna i Mellanöstern ökade under 2003 med nästan 10% i reala termer, vilket är mer än dubbelt så snabbt som under den föregående 10-årsperioden. Kriget i Irak hade dock en relativt begränsad effekt på Mellanösterns militärutgifter i jämförelse med 1991 års Gulfkrig, som medförde en ökning med 34%.

- Ökningen under 2003 var framför allt resultatet av utvecklingen i två länder med gränser mot Irak: Iran och Kuwait. De ökade sina militärutgifter med 25% respektive 36% i reala termer.

- Saudiarabien, det land som har högst militärutgifter i regionen, ökade sina utgifter endast marginellt under 2003, medan Israels militärutgifter minskade något. I båda dessa stater tycks inhemska åtstramningar ha haft större inverkan på trenden i militärutgifter än kriget i Irak.

- Andra orsaker till att kriget i Irak 2003 fick en relativt begränsad inverkan på militärutgifterna i regionen är ländernas icke-inblandning i kriget, deras begränsade kapacitet att införliva ytterligare militär utrustning samt krigets impopularitet hos befolkningen.

Vapenproduktion

- Den totala försäljningen av militära varor och tjänster från de 100 största vapenproducerande företagen i världen (förutom Kina) uppgick under 2002 till uppskattningsvis 192 miljarder dollar (1870 miljarder kronor), en ökning med cirka 14% jämfört med föregående år.

- De ledande företagen inom den globala vapenindustrin karaktäriseras nu av tre dominerande trender: ökande försäljning, omorientering mot växande sektorer (elektronik, kommunikation, IT och tjänster) samt en fortsatt, om än långsammare, koncentrationsprocess.

- Kriget i Irak innebär en omfattande *outsourcing* (utkontraktering) av tjänster till privata militära företag. Kriget visade på användbarheten av nya teknologier men även av konventionella standardsystem från kalla kriget, vilket förmodligen kommer att leda till en fortsatt debatt om den relativa nyttan av ny och gammal vapenteknologi.

- Ett framgångsrikt försvarsindustriellt samarbete mellan USA och Europa kräver förändringar på båda sidor: en reformering av USA:s restriktioner för vapensamarbete med vänligt sinnade nationer och en skärpning av europeiska kontrollåtgärder för slutanvändning och teknologiöverföring.

De 5 största vapenproducerande företagen i världen (utom Kina) under 2002

Försäljning av militära varor och tjänster

1 Boeing (USA)	\$20.5 miljarder (200 mdr kr)
2 Lockheed Martin (USA)	\$18.9 miljarder (184 mdr kr)
3 Northrop Grumman (USA)	\$17.8 miljarder (173 mdr kr)
4 Raytheon (USA)	\$15.3 miljarder (149 mdr kr)
5 BAE Systems (Storbritannien)	\$14.0 miljarder (136 mdr kr)

Vapenindustrierna i Ryssland, Ukraina och Vitryssland

- Produktionen inom Rysslands vapenindustri har uppvisat en kraftig ökning sedan 1999. Den främsta drivkraften bakom detta har varit export snarare än inhemsk efterfrågan. Moderniseringen av företagets produktionsresurser har gått långsamt, och den planerade sammanslagningen till stora företagskoncerner har inte gått så snabbt som man förutsett.

- Den ryska vapenexporten nådde rekordnivå under 2003, en nivå som det kommer att bli svårt att upprätthålla. Framtidsutsikterna för den ryska vapenindustrin förblir osäkra. Mycket kommer att bero på hur snabbt struktumvandlingen går, och om de privata företagen får en större roll, kanske tillsammans med utländska företag, för såväl den interna som externa vapenförsörjningen.

- De framtida förutsättningarna för Ukrainas vapenindustri kommer i stor utsträckning att bero på utvecklingen av relationerna med Ryssland. Eftersom ledningen i Ukraina försöker stärka relationerna med EU och NATO, är det möjligt att landet gradvis kommer att minska sitt beroende av Ryssland och i stället utöka kontakterna med vapenproducerande företag i Väst- och Centraleuropa.

- Framtiden för Vitrysslands vapenindustri är i ännu högre grad beroende av utvecklingen i Ryssland, eftersom den vitryska vapenindustrin är starkt integrerad med den ryska. Dessutom kommer den inhemska anskaffningen av nya vapensystem i Vitryssland förmodligen förbli blygsam under de närmaste fem åren.

Internationella vapenöverföringar

- De fem största vapenexportörerna under femårsperioden 1999–2003 var i rangordning: USA, Ryssland, Frankrike, Tyskland och Storbritannien. De stod för 81% av de totala överföringarna av större konventionella vapen.

- Under 2003 hade USA nästan 23% av alla överföringar. Ryssland var för tredje året i rad på första plats.

- De fem största mottagarländerna under 1999–2003 (Kina, Grekland, Indien, Turkiet och Storbritannien) stod för 35% av all import av större konventionella vapen.

- Kriget i Irak tycks inte ha haft någon större inverkan på beställningar av större konventionella vapen under 2003. I stället verkar beslut om beställningar ha fattats tidigare, utifrån erfarenheterna av kriget i Afghanistan. Irak-kriget kan dock ha ökat internationellt intresse för nya vapen, till exempel precisionsstyrda missiler med lång räckvidd, system för anti-ballistiskt missilförsvar, obemannade flygande farkoster och bärbara luftvärnsmissiler.

- Det beräknade värdet av vapenhandeln under 2002 var omkring 26–34 miljarder dollar, baserat på officiella regerings- och industridata för vapenexport. Värdet representerade 0.4–0.5% av den totala handeln under 2002.

- FN:s säkerhetsråd beslutade den 28 juli 2003 om embargo på vapenexport och annan militär hjälp till ett antal väpnade grupper i Demokratiska Republiken Kongo. Detta var det enda nya flernationella vapenembargot under året.

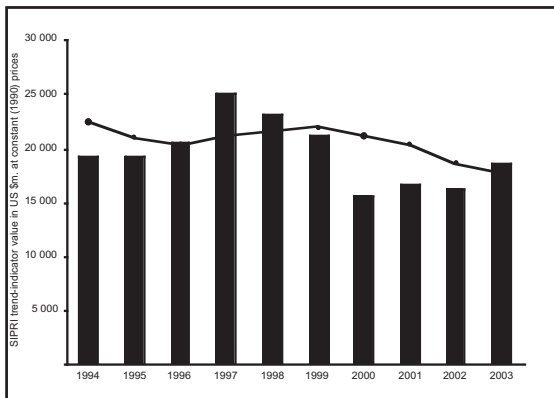
- FN:s sanktioner mot Libyen togs bort den 12 september 2003. FN-embargot mot Irak modifierades i maj 2003, efter det att striderna formellt upphört och ockupationsstyret inrättats.

De fem största exportörerna av större konventionella vapen under perioden 1999–2003

Andelar av världens export

1	USA	34%
2	Ryssland	ca 30%
3	Frankrike	7%
4	Tyskland	ca 6%
5	Storbritannien	5%

Trenden i överföringar av större konventionella vapen 1994–2003

Staplarna visar totalt värde per år. Linjen visar genomsnittet under 5-årsperioder; punkterna satta på sista året i varje period.

Försvar mot ballistiska missiler

- USA:s försvarsdepartement påskyndade under 2003 programmen för forskning och utveckling (FoU) samt anskaffning, för att vid slutet av 2004 kunna inleda utplaceringen av ett missil-system till försvar av amerikanskt territorium.
 - Amerikanska försvarsdepartementet kritiserades för brådskan att utplacera de ännu inte utprovade systemen.
 - NATO uppdrog till ett transatlantiskt konsortium att utföra en studie om ett försvarssystem som ska skydda de europeiska medlemsstaterna och de fredsbevarande styrkorna mot anfall av ballistiska missiler med kort till medellång räckvidd.
 - Ryssland och USA fortsatte att diskutera ett möjligt missil-försvarssamarbete.
 - Israel utförde ytterligare tester med anti-missilsystemet Arrow 2, som tagits fram tillsammans med USA. Systemet är det mest utvecklade av samarbetsprogrammen om missilförsvar.
 - Indien och Sydkorea visade intresse för att skapa egna missilförsvar.
 - Japan tillkännagav sin avsikt att i samarbete med USA utveckla ett missilförsvarssystem i flera nivåer.
 - Det ökande internationella intresset för missilförsvarssystem kan delvis förklaras av vissa länders strävan att främja försvars-industrisamarbete med USA, men också av oron för spridning av kort- och medeldistansmissiler i Ostasien, Södra Asien och i Mellanöstern.

Leverantörer av teknologi för ballistiska missiler

- Det finns en utbredd oro för spridning av ballistiska missiler, särskilt hos regeringar i väst. Ballistiska missiler är i allmänhet militärt intressanta endast om de bestyckas med nukleära, biologiska eller kemiska stridsmedel.

- Många länder med missilprogram har eller misstänks ha program för massförstörelsevapen.

- Nordkorea levererar missiler och missilteknologi, och exporten är en viktig inkomstkälla för landet. USA har också varit involverat i åtskilliga överföringar av ballistiska missiler och missilteknologi.

- Kina, Ryssland och Ukraina levererar teknologi för ballistiska missiler. Det mesta av europeiskt deltagande i leverans av teknologi är nu avslutat, och europeiska stater har utvidgat sin exportkontroll till att även inbegripa stopp för ytterligare samarbete.

- Försöken med att begränsa antalet leverantörer av ballistiska missiler och teknologi har varit någorlunda framgångsrika. Eftersom ballistiska missiler, särskilt de med räckvidd över 1500 km, är komplicerade system med olika speciella teknologier, måste länder ofta ha hjälp utifrån för att utveckla dem.

- Eftersom man nu har tillgång till data om irakiska och libyska missilprogram kommer kunskapen om handeln med ballistiska missiler och missilteknologi att öka, och ansträngningarna att förhindra spridning att underlättas. "Kriget mot terrorismen" har inneburit att kontrollen av ekonomiska transaktioner och överföringar av vapen och materiel har blivit bättre, vilket har medverkat till att osäkerheten om missilprogram har minskat.

Vetenskaps- och teknologibaserade militära innovationer: USA och Europa

- Större vapentillverkare kommer sannolikt att bli alltmer beroende av vetenskap och teknologi (*science and technology, S&T*) för militära ändamål. Begreppet kallas på svenska "S&T-baserad militär innovation" och inbegriper samarbete mellan försvarsdepartement, försvarsmakt och forskningsorganisationer inom grundforskning och tillämpad forskning.
- USA har använt S&T-baserad militär innovation som standard åtminstone sedan andra världskriget.
- Av de stora europiska vapentillverkarna har Storbritannien under de senaste åren haft en tydlig betoning på S&T-baserad militär innovation.
- Trots Europeiska säkerhets- och försvarspolitiken (ESFP), saknar Europa en policy för samordnad S&T-baserad militär innovation. Skälen till det är den nationella konkurrensen inom Europa, att försvarsfrågan först nyligen kom in som en EU-uppgift samt att det inte är tydligt under vilken EU-pelare kompetensen ska ligga.
- Det är osäkert om europeisk S&T räcker till för att möta EU:s krav på kapacitet. Riktade och samordnade insatser för att utnyttja utomeuropeisk S&T – på samma sätt som USA utnyttjar europeisk forskning och teknik – skulle kunna bidra till europeisk S&T-baserad militär innovation.
- Tillämpning av S&T-baserad militär innovation inom EU får konsekvenser för data och öppenhet, för forskningsetik samt för balansen mellan samarbete, konkurrens och kontroll av teknologi.

Trender i rustningsbegränsning och icke-spridning

- Under 2003 uppdagades flera tidigare okända verksamheter på vapenområdet, vilket visar på behovet av mer pålitlig information om utvecklingen av kärnvapen och av kemiska och biologiska vapen. Ny information slog fast att den vitt spridda uppskattningen av Iraks innehav av massförstörelsevapnen inte var korrekt.

- Små framsteg gjordes inom de multilaterala rustningskontrollavtalen när det gäller utvecklandet av en samsyn angående hur parterna skall identifiera och agera i händelse av en kränkning.

- I maj 2003 presenterade president George W. Bush *Proliferation Security Initiative (PSI)* där ett antal stater kom överens om att koordinera sina ansträngningar att stoppa och förbjuda fartyg, flygplan och fordon som misstänks frakta nukleära, biologiska eller kemiska vapen, ballistiska missiler och missilteknologi till eller från länder som utgör en risk för spridning av massförstörelsevapen. Den juridiska grunden för PSI ifrågasätts, men initiativet skulle kunna förbättra internationell koordination i exportkontroll. För att bättre kunna ange verksamhetsområdet för PSI kom deltagarstaterna i september, i Paris, överens om regler och riktlinjer.

- Den 12 december 2003 antogs EU:s Strategi mot spridning av massförstörelsevapen, vilket var en garanti för att unionens stater har fortsatt fokus på icke-spridning.

- Rustningsbegränsning har främst varit inriktad på riskerna med de vapen som stater förfogar över. Under 2003 övervägdes hur man med lagliga medel ska hantera två nya hot: vapen i händerna på icke-statliga aktörer samt användning av materiel och teknologier som traditionellt inte räknas som vapen.

Kärnvapenbegränsning och icke-spridning

- Under 2003 utsattes strävandena för icke-spridning av kärnvapen för hot och påfrestningar. 1968 års Icke-spridningsfördrag (*NPT*) försvagades, när Nordkorea formellt sade upp fördraget och senare meddelade att det hade kärnvapenkapacitet. Inga framsteg gjordes i de samtal som fördes i syfte att lösa krisen.

- Bevis framkom för att Iran, utan att redovisa för Internationella atomenergiorganet (*IAEA*), skaffat teknologi för hela kärnbränslecykeln med direkta militära tillämpningar. Iran undertecknade dock ett protokoll till sin tidigare överenskommelse med *IAEA* om kontroll och meddelade att all anrikning av uran och uppberedning av kärnbränsle ska upphöra.

- Den amerikanska kongressen beslutade att ta bort det tioåriga förbudet mot forskning om kärnvapen med låg sprängstyrka.

- USA:s inspektionsgrupper fortsatte att söka efter massförstörelsevapen i Irak. *Iraq Survey Group* presenterade bevis för att Irak hade ambitioner att skaffa kärnvapen, men i flera rapporter kritiserade experter de bedömningar som amerikansk underrättelseverksamhet gjort före kriget om Iraks kärnvapenkapacitet.

- Fördraget om nedskärningar av strategiska offensiva vapen (*SORT*) ratificerades av Ryssland och USA och trädde därmed i kraft 2003. Enligt fördraget förbinder sig parterna att minska antalet operationella, utplacerade kärnstridsspetsar så att båda staterna den 31 december 2012 inte kommer att ha mer än 1700–2200 kärnstridsspetsar vardera.

- En positiv utveckling var Libyens deklARATION att landet kommer att under internationell kontroll eliminera sina massför-

störelsevapen. Libyen ratificerade dessutom 1996 års Fördrag om fullständigt förbud mot kärnsprängningar (CTBT).

**Världens kärnvapenstyrkor:
antal stridsspetsar januari 2004**

<i>Land</i>	<i>År för första kärnsprängning</i>	<i>Operativa stridsspetsar</i>
USA	1945	7 006
Ryssland	1949	7 802
Storbritannien	1952	185
Frankrike	1960	348
Kina	1964	402
Indien	1974	30–40
Pakistan	1998	30–50
Israel	–	ca 200
<i>Totalt</i>		<i>ca 16 033</i>

- USA:s lager av operativa kärnvapen utgörs av 5886 strategiska och 1120 icke-strategiska stridsspetsar. Rysslands lager av operativa kärnvapen utgörs av 4422 strategiska och 3380 icke-strategiska stridsspetsar. Indiens, Israels och Pakistans kärnvapen anses vara endast delvis operativa.

- I början av 2004 fanns uppskattningsvis totalt cirka 16 033 operativa kärnstridsspetsar. Om man räknar alla världens kärnstridsspetsar (stridsspetsar i reserv, i lager samt primärladdningar i reserv) förfogar de fem stater, som enligt Icke-spridningsfördraget definieras som kärnvapenstater (USA, Ryssland, Storbritannien, Frankrike och Kina), i dag över sammanlagt 36 500 stridsspetsar.

Biologiska vapen: potentiella indikatorer på offensiv verksamhet

- Ny utveckling inom bioteknik kan bli en drivfjäder för stater att skaffa kapacitet att framställa biologiska vapen. Detta skulle kunna öppna nya möjligheter för militär eller terrorister att i framtiden också använda vapnen.

- I dag finns metoder att förändra den genetiska uppsättningen hos en organism. Den snabba utvecklingen inom bioteknik kan leda till utveckling av en ny klass av biologiska stridsmedel, konstruerade så att de kan träffa specifika mänskliga biologiska system på molekylär nivå. Detta kan innebära att fokus flyttas bort från traditionella biologiska stridsmedel, och att det blir svårare att framställa B-vapenskydd.

- Det är svårt att skilja mellan vad som enligt 1972 års Konvention om förbud mot biologiska vapen (B-vapenkonventionen) är tillåten och otillåten forskning. Från teknisk och vetenskaplig synpunkt går det inte att avgöra vad som är lovliga och olovliga aktiviteter, men med en kombination av åtgärder skulle det vara möjligt.

- Om förbjuden verksamhet ska kunna identifieras och förhindras krävs en bättre insikt om hoten mot säkerheten. Dessutom måste öppenheten kring forskning om B-vapenskydd öka. Alla försvarsprogram bör deklarerars i det årliga obligatoriska informationsutbytet som skapats för att stärka B-vapenkonventionen.

Kemiska och biologiska vapen: utveckling och begränsning

- Parterna i 1972 års B-vapenkonvention möttes 2003 för att utvärdera efterlevnaden av konventionen och de nationella åtgärderna för säkerhet och övervakning av sjukdomsalstrande bakterier, virus och toxiner.

- Den första granskningskonferensen av 1993 års C-vapenkonventionen hölls 2003. En handlingsplan som ska garantera att medlemsstaterna uppfyller sina nationella åtaganden sattes i verket.

- C-vapenkonventionens parter ska bevaka relevant vetenskaplig och teknologisk utveckling och säkerställa att den beaktas av Organisationen för förbud mot kemiska vapen (*OPCW*). Om till exempel *OPCW* inte formellt anser att konventionen täcker icke-dödande vapen och vapen som försätter motståndaren ur stridbart skick och inte fattar relevanta policybeslut, finns risk för att tillämpningen av villkoren bestäms av praxis snarare än av politiska avgöranden.

- Inga kemiska eller biologiska vapen påträffades i Irak 2003, och tillförlitligheten hos underrättelseverksamheternas rapportering om Irak ifrågasattes.

- Libyen tillkännagav att programmet för missiler som har kapacitet att bära massförstörelsevapen kommer att redovisas öppet, och att landet ska bli part i alla multilaterala fördrag som rör dessa vapen. Uttalandet kom efter månader av förhandlingar mellan Libyen och brittiska och amerikanska representanter. Libyens deklaration visar att det under vissa omständigheter går att uppnå resultat när tillfälliga koalitioner av stater agerar för att undanröja hot i specifika frågor.

SARS-epidemin: infektionssjukdomar och biologiska vapen

- Den snabba spridningen av SARS (svår akut respiratorisk sjukdom) i början av 2003 uppfattades av vissa regeringar som ett hot mot den nationella säkerheten, eftersom epidemin påverkade såväl ekonomi som hälso- och sjukvårdssystem.

- Epidemin väckte också oro genom att den indikerade att spridning av infektionssjukdomar skulle kunna användas som krigsmetod, en oro som förstärktes efter terrorattackerna i USA den 11 september 2001.

- Erfarenheterna från SARS-epidemin har visat att med kraftfullt ledarskap kan vetenskaplig expertis från hela världen samarbeta effektivt med identifiering och begränsning av nya sjukdomsalstrande bakterier och virus. Bästa strategin för kamp mot framtida epidemier är att stärka existerande globala institutioner, förbättra beredskapen och öppenheten på nationell nivå samt att fördela ansvaret för uppgifter som isolering av patienter och kartläggning, övervakning och kontroll av sjukdomar.

- Det har föreslagits att B-vapenkonventionen ska kopplas till särskilda åtgärder för kamp mot infektionssjukdomar, till exempel ett globalt program för övervakning av sjukdomar.

- Det krävs globalt ledarskap av FN och bättre internationellt samarbete för att säkerhetsriskerna med infektionssjukdomar ska kunna hanteras effektivt.

Begränsning av konventionella vapen

- Mer än fyra år efter undertecknandet av 1999 års Avtal om anpassning av 1990 års CFE-fördrag rådde fortfarande dödläge i processen för begränsning av konventionella vapen i Europa, och parterna är nu oroade över att detta kommer att inverka negativt på regional säkerhet.

- Rysslands intresse av oförminskat politiskt inflytande på den södra flanken går inte att förena med kraven från väst under CFE-fördraget och ger upphov till spänning i den allmänt samarbetsvänliga ryska attityden gentemot västländerna.

- OSSE:s försök att bekämpa terrorism ledde till att medlemsstaterna presenterade nya rustningsbegränsande initiativ, som till exempel bortforsling av överflödigt ammunition och agerande i fråga om bärbara luftvärnssystem.

- I Latinamerika fortgick arbetet med att utarbeta säkerhets- och förtroendeskapande åtgärder inom ramen för Organisationen av Amerikas stater (OAS). Vid den särskilda OAS-konferensen om säkerhet antogs ett nytt program för regionen med betoning på terrorism, organiserad brottslighet och korruption.

- Under 2003 anslöt sig ytterligare fyra stater till 1992 års Fördrag om observationsflygningar, det så kallade *Open Skies*-fördraget, och vid slutet av året var fyra andra stater på väg att bli parter.

- 2003 fick Konventionen om särskilt inhumana konventionella vapen (1981) ett nytt protokoll (V), som reglerar vapen och ammunition som kan ge upphov till så kallade explosiva lämningar av krig. Arbetet med att begränsa användning och överföring av anti-fordonsminor pågår, ett tecken på att det finns en fortsatt ambition att förhindra att civilbefolkningen drabbas av följderna av vapenanvändning.

Exportkontroll och destruktionsprogram

- Regimer för internationell exportkontroll inriktades under 2003 på uppgiften att hantera icke-statliga aktörer, som till exempel terrorister, och förhindra att de får tillgång till massförstörelsevapen och bärbara luftvärnssystem.

- De stater som deltar i *Wassenaar Arrangement (WA)* genomförde en andra utvärdering och kom överens om betydande ändringar i grunddokumentet från 1996. De åtog sig att skärpa kontrollen av export av bärbara luftvärnssystem och utrustning icke inkluderad i WA:s produktlistor samt av förmedling av vapenaffärer.

- Till listan över biologiska vapen som ska kontrolleras lade *Australia Group* 14 sjukdomsalstrande bakterier och virus som skulle kunna komma att användas i massförstörelsevapen. Gruppen fortsatte arbetet med att skapa hinder för att biologiska och kemiska vapen ska hamna i händerna på terrorister.

- EU inledde både en granskning av nationell kontroll av export av produkter med dubbla användningsområden och den första grundliga utvärderingen av Uppförandekoden för vapenexport.

- De regeringar som under 2003 deltog i G8:s Globala partnerskap för förbud mot vapen och materiel med massförstörelseverkan eliminerade några av hindren för implementering av projekten i *Cooperative Threat Reduction (CTR)*.

Internationella regimer för exportkontroll: antal medlemmar 1 januari 2004

<i>Australia Group</i>	33
<i>Missile Technology Control Regime</i>	33
<i>Nuclear Suppliers Group</i>	40
<i>Wassenaar Arrangement</i>	33
<i>Zangger Committee</i>	35

Uppsägning av nedrustningsfördrag

- 2003 sade Nordkorea upp 1968 års Icke-spridningsfördrag (NPT), och 2001 hade USA tillkännagivit att man sade upp 1972 års ABM-fördrag. Nordkorea åberopade paragrafen om uppsägning efter att ha brutit mot fördraget, medan USA gjorde det som en förebyggande åtgärd för att undvika brott mot avtalet i och med den fortsatta utvecklingen av ett amerikanskt missil-försvarsprogram.

- Nordkoreas och USA:s åtgärder saknar motstycke i modern nedrustningshistoria och väcker grundläggande frågor om traktatets roll som juridiskt bindande instrument för rustnings-begränsning.

- När Nordkorea sade upp NPT beklagades det av flera stater och internationella organisationer, men det kom inte något uttalande från depositariestaterna, och inte heller antog FN:s säkerhetsråd någon resolution i frågan.

- När USA:s uppsägning av ABM-fördraget trädde i kraft 2002 uteblev också fördömanden från omvärlden. Ryssland beklagade USA:s agerande men ifrågasatte inte öppet de skäl som angavs för den ensidiga uppsägningen.

- Om Nordkoreas och USA:s utträden skulle bli normgivande i framtiden skulle det sänka tröskeln för att en uppsägningsparagraf ska få åberopas då stater önskar upphäva juridiskt bindande överenskommelser. Detta skulle motverka stabilitet och förutsägbarhet i internationella relationer.

Fördrag och avtal om rustningsbegränsningar, nedrustning och skydd av mänskliga rättigheter i väpnade konflikter, januari 2004

- 1925 Protokoll rörande förbud mot användande i krig av kvävande, giftiga eller liknande gaser och bakteriologiska stridsmedel (Genèveprotokollet)
- 1948 Fördrag mellan Västeuropas stater om samarbete i ekonomiska, sociala och kulturella frågor och om kollektivt självförsvar (Brysselpakten)
- 1948 Konvention om förebyggande och bestraffning av brottet folkmord (*genocide*)
- 1949 Genèvekonventionerna rörande skydd för offren i väpnade konflikter
- 1954 Protokoll till 1948 års Brysselpakt, "Parisöverenskommelserna" om en försvarsunion för Västeuropa
- 1959 Antarktiskfördraget om förbud mot militarisering av Antarktis
- 1963 Fördrag om förbud mot kärnvapenprov i atmosfären, yttre rymden och under vattnet (Partiella provstoppsfördraget)
- 1967 Fördrag om principer för staternas uppträdande vid utforskandet och utnyttjandet av yttre rymden, däri inbegripet månen och övriga himlakroppar (Yttre rymdfördraget)
- 1967 Tlatelolco-fördraget om en kärnvapenfri zon i Latinamerika och Karibien
- 1968 Fördrag om förhindrande av spridning av kärnvapen (Icke-spridningsfördraget)
- 1971 Fördrag om förbud mot placering av kärnvapen och andra massförstörelsevapen på havsbotten och i dennas underlag (Havsbottenfördraget)

- 1972 Konvention om förbud mot utveckling, framställning och lagring av bakteriologiska (biologiska) vapen och toxinvapen samt om deras förstöring (B-vapenkonventionen)
- 1974 Fördrag om begränsning av underjordiska kärnsprängningar
- 1976 Fördrag om begränsning av underjordiska kärnsprängningar för fredliga ändamål
- 1977 Konvention om förbud mot militär eller annan fientlig användning av miljöförändrande teknik
- 1977 Protokoll I och II (till 1949 års Genèvekonventioner) rörande skydd för offren i internationella respektive icke-internationella väpnade konflikter
- 1980 Konvention om fysiskt skydd av kärnämne
- 1981 Konvention om förbud mot eller inskränkningar i användningen av vissa konventionella vapen som kan anses vara ytterst skadebringande eller ha urskillningslösa verkningar (Konventionen om särskilt inhumana konventionella vapen)
- 1985 Fördrag om en kärnvapenfri zon i södra Stilla-havsområdet (Rarotongafördraget)
- 1987 Fördrag om eliminering av sovjetiska och amerikanska markbaserade missiler med räckvidden 500–5 500 km (INF-fördraget)
- 1990 Fördrag om konventionella styrkor i Europa (CFE-fördraget)
- 1991 Fördrag om nedskärningar och begränsningar av strategiska offensiva vapen (START I)
- 1992 Fördrag om observationsflygningar (det s k Open Skies-fördraget)

- 1992 CFE-1A-avtalet om begränsning av trupper i Europa
- 1993 Konvention om förbud mot utveckling, produktion, innehav och användning av kemiska vapen samt om deras förstöring (C-vapenkonventionen)
- 1995 Fördrag om en kärnvapenfri zon i Sydostasien (Bangkok-fördraget)
- 1996 Avtal om förtroende- och säkerhetsskapande åtgärder i Bosnien-Hercegovina
- 1996 Avtal om sub-regional rustningsbegränsning i Jugoslavien, Bosnien-Hercegovina och Kroatien (Florens-avtalet)
- 1997 Inter-amerikanska konventionen om olaglig tillverkning och handel med handeldvapen, ammunition, sprängämnen och andra liknande material
- 1997 Konvention om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppminor) samt om deras förstöring (Ottawa-konventionen)
- 1999 Inter-amerikanska konventionen om öppenhet i anskaffning av konventionella vapen
- 1999 Wien-dokumentet om förtroende- och säkerhetsskapande åtgärder
- 2001 Slutdokument från förhandlingarna om förtroende- och säkerhetsskapande åtgärder i Sydosteuropa (under 1995 års Ramavtal om fred i Bosnien-Hercegovina, "Dayton-avtalet")
- 2002 Fördraget om nedskärningar av strategiska offensiva vapen (SORT)

Övriga fördrag och avtal – ej i kraft, januari 2004

- 1972 Fördrag om begränsning av anti-ballistiska missilsystem (ABM-fördraget, upphörde att gälla 13 juni 2002)
- 1993 Fördrag om vidare nedskärningar och begränsningar av strategiska offensiva vapen (START II)
- 1996 Fördrag om en kärnvapenfri zon i Afrika (Pelindaba-fördraget)
- 1996 Fördrag om fullständigt förbud mot kärnsprängningar (CTBT)
- 1999 Avtalet om anpassning av 1990 års CFE-fördrag

Förkortningar

ABM	anti-ballistiska missiler
ARF	ASEAN Regional Forum
ASEAN	Association of South-East Asian Nations
AU	Afrikanska unionen
B-vapen	biologiska vapen
C-vapen	kemiska vapen
CEMAC	Communauté Économique et Monétaire de l'Afrique Centrale (Centrala afrikanska ekonomiska och monetära gemenskapen)
CFE	(Treaty on) Conventional Armed Forces in Europe (Fördrag om konventionella styrkor i Europa)
CPA	Coalition Provisional Authority (koalitionens ockupationsstyre)
CTBT	Comprehensive Nuclear Test-Ban Treaty (Fördrag om fullständigt förbud mot kärnsprängningar)
CTR	Cooperative Threat Reduction
ECOWAS	Economic Community of West African States (Västafrikanska staternas ekonomiska gemenskap)
ESFP	Europeisk säkerhets- och försvarspolitik
EU	Europeiska unionen
FN	Förenta nationerna
FoU	forskning och utveckling
FYROM	Former Yugoslav Republic of Macedonia
G8	Gruppen med 8 industrialiserade stater

IAEA	International Atomic Energy Agency (Internationella atomenergiorganet)
ICC	International Criminal Court (Internationella brottmålsdomstolen)
ICTR	International Criminal Tribunal for Rwanda (Internationella krigstribunalen för Rwanda)
ICTY	International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia (Internationella krigstribunalen för det forna Jugoslavien)
IGAD	Intergovernmental Authority on Development (Mellanstatliga byrån för utveckling)
ISG	Iraq Survey Group
IT	informationsteknologi
MTCR	Missile Technology Control Regime
NATO	North Atlantic Treaty Organization (Atlantpakten)
NEPAD	New Partnership for Africa's Development (Nya partnerskapet för Afrikas utveckling)
NPT	Non-Proliferation Treaty (Icke-spridningsfördraget)
NSG	Nuclear Suppliers Group
OAS	Organisationen av Amerikas stater
OPCW	Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons (Organisationen för förbud mot kemiska vapen)
OSS	Oberoende staters samväldie
OSSE	Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa
PSI	Proliferation Security Initiative

S&T	science and technology (vetenskap och teknologi)
SADC	Southern African Development Community (Södra Afrikas gemenskap för utveckling)
SARS	svår akut respiratorisk sjukdom
SCO	Shanghai Cooperation Organization
SORT	Strategic Offensive Reductions Treaty (Fördraget om nedskärningar av strategiska offensiva vapen)
WA	Wassenaar Arrangement on Export Controls for Conventional Arms and Dual-Use Goods and Technologies

Styrelse

Ambassadör Rolf Ekéus, ordförande (Sverige)
Sir Marrack Goulding, vice ordförande (Storbritannien)
Dr Alexei G. Arbatov (Ryssland)
Dr Willem F. van Eekelen (Nederländerna)
Dr Nabil Elaraby (Egypten)
Rose E. Gottemoeller (USA)
Professor Helga Haftendorn (Tyskland)
Professor Ronald G. Sutherland (Kanada)
Institutsdirektören

Direktör

Alyson J. K. Bailes (Storbritannien)

Ingeniörskopia, Solna, 2004

Stockholms internationella
fredsforskningsinstitut

Signalistgatan 9

169 70 Solna

Telefon: 08-655 97 00

Fax: 08-655 97 33

E-post: sipri@sipri.org

Internet: <http://www.sipri.org>